

Sygn. akt VI ACa 461/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA– Urszula Wiercińska (spr.)

Sędzia SA– Regina Owczarek - Jędrasik

Sędzia SO del.– Jacek Tyszka

Protokolant– sekr. sądowy Edyta Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2009 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) spółki z o.o. w J.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o ochronę konkurencji i nałożenie kary pieniężnej

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 15 stycznia 2009 r.

sygn. akt XVII AmA 76/08

1. oddala apelację,

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym.

VI ACa 461/09

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 lipca 2008 r. nr (...) pozwany - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu:

I. na podstawie art. 9 w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów uznał za praktykę ograniczającą konkurencję działania - Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w J., polegające na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto J. przez uzależnienie zawarcia umowy o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków z osobami niedokonującymi w budynku jakichkolwiek zmian, o których mowa w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 75, poz. 690 ze zm.), a dla których konieczność podpisania umowy o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków wynika jedynie z faktu przeprowadzania przez Miejskie

Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. procesu nowelizacji umów od spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, nie mającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy, tj. od zainstalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych oraz nakazał zaniechania stosowania w/w praktyki.

II. na podstawie art. 9 w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uznał za praktykę ograniczającą konkurencję działania powoda, polegające na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto J. polegające na narzucaniu uciążliwych warunków umów przynoszących nieuzasadnione korzyści w związku z zamieszczeniem w § 8 ust. 1 wzorca umowy o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków zapisu:

„Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za ograniczenie, albo wstrzymanie dostaw wody bądź wstrzymanie odbioru ścieków wywołane:

c) brakiem wody w ujęciu;

d) zanieczyszczeniem wody na ujęciu w sposób niebezpieczny dla zdrowia i życia;

e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych.” oraz nakazuje się zaniechania stosowania ww. praktyki.

III. na podstawie art. 9 w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uznał za praktykę ograniczającą konkurencję działania powoda, polegające na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto J. polegające na narzucaniu uciążliwych warunków umów przynoszących nieuzasadnione korzyści w związku z zamieszczeniem w § 10 wzorca umowy o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków zapisu: „odbiorca może domagać się od Przedsiębiorstwa obniżenia należności za dostarczoną wodę lub odprowadzanie ścieków w razie udowodnienia zawinionego pogorszenia jakości tych usług, uniemożliwiającego normalne z nich korzystanie. Obniżenie stanowić może do 10% należności za dostarczoną wodę lub odprowadzone ścieki w okresie trwania zakłócenia, określone proporcjonalnie do okresu rozliczenia należności” oraz nakazał zaniechania stosowania w/w praktyki.

IV. na podstawie art. 9 w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uznał za praktykę ograniczającą konkurencję działania powoda, polegające na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto J. polegające na narzucaniu uciążliwych warunków umów o przyłączenie do miejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej przynoszących narzucającemu nieuzasadnione korzyści w związku ze zobowiązaniem odbiorcy do wykonania na własny koszt części robót nie stanowiących – co do zakresu – prac związanych z budową przyłącza, o którym mowa w art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm.), tj. wykonania wcinki do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz budowy części sieci wodociągowej i kanalizacyjnej od granicy nieruchomości do miejsca wykonania wcinki oraz nakazał zaniechania stosowania w/w praktyki.

V. na podstawie art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na powoda karę pieniężną w wysokości 10 000 zł płatną do budżetu Państwa.

Od powyższej decyzji powódka Miejskie Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. w J. złożyła odwołanie domagając się jej zmiany i uznania, że opisane w decyzji działania nie stanowią praktyk ograniczających konkurencję, ewentualnie jej zmiany i orzeczenia co do istoty sprawy oraz zasądzenia kosztów postępowania według norm przepisanych.

Zaskarżonej decyzji powódka zarzuciła:

1. sprzeczność istotnych ustaleń poczynionych przez pozwanego z treścią zebranego sprawie materiału dowodowego,
2. naruszenie przepisów:

- art. 8 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez jego zastosowanie w przedmiotowej sprawie,
- rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie,
- rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych,
- ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił odwołanie oraz postanowił o kosztach procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie oparte zostało na następujących ustaleniach faktycznych i prawnych:

Bezsporne pomiędzy stronami jest, że powódka – Miejskie Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. w J. jest przedsiębiorcą wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...) (k. 15-22 akt adm.). Przedmiotem działalności powódki jest między innymi działalność usługowa rozprowadzania wody ((...)) i odprowadzanie ścieków ((...)) (k.19 akt adm.). Terenem działalności Spółki jest Gmina Miasto J. (k. 5 akt adm.). Bezsporne również jest, że na terenie działania powódki obowiązuje „Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków” uchwalony przez Radę Miejską J. w dniu 17 lutego 2006 r. (Uchwała Nr (...), k. 11-13 akt adm.). Niekwestionowane jest, że § 31 Regulaminu zawiera postanowienie, zgodnie z którym „Przedsiębiorstwo określa warunki przyłączenia”. Osobom, które chcą się podłączyć do miejskich sieci powód wydaje warunki przyłączenia (k. 26, k. 30 akt adm.) oraz w sporadycznych przypadkach podpisuje umowy o przyłączenie (k. 26, k. 28-29 akt adm.).

W stosowanym przez powódkę wzorcu „warunków przyłączenia” znajduje się postanowienie w pkt D.1 o następującym brzmieniu „budowę przyłącza wodociągowego należy realizować zgodnie z obowiązującymi w tym przedmiocie przepisami (k. 30 akt adm.). W § 10 pkt 1 umowy o przyłączenie znajduje się postanowienie o treści „podłączenie przyłącza wodociągowego Odbiorcy do sieci wodociągowej Przedsiębiorstwa może nastąpić wyłącznie pod nadzorem uprawnionego przedstawiciela Przedsiębiorstwa” (k. 29 akt adm.). Dostawa wody i odbiór ścieków odbywa się natomiast na podstawie umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków (k. 6-10 akt adm.).

Możliwe jest negocjowanie warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków przez poszczególnych odbiorców. Zakres negocjacji nie dotyczy jednak postanowień powielających obowiązujące przepisy ustawy o zaopatrzeniu (k. 92, k. 94-105 akt adm.). W przypadku konsumentów przeprowadzone negocjacje dotyczyły jedynie przedłużenia terminu montażu antyskażeniowych zaworów zwrotnych (k. 109, k. 111-112 akt adm.). W § 6 pkt 7 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”, wzorca obowiązującego od dnia 1 lipca 2005 r. zawarte jest postanowienie o treści: „Odbiorca zobowiązuje się do zainstalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami w terminie do dnia 30 czerwca 2006 r.” (k. 26 akt adm.). Z kolei w § 6 pkt 7 drugiego z przedłożonych przez powódkę wzorców umów „Odbiorca zobowiązuje się do zainstalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami” (k. 7 akt adm.).

Bezsporne jest, że od dnia 7 stycznia 2003 r. powód zawarł 2 561 umów zawierających postanowienie zobowiązujące do montażu wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych z odbiorcami nowo przyłączonymi do sieci wodociągowej, odbiorcami, którzy przeprowadzili modernizację instalacji wodociągowej; 1780 z odbiorcami innymi, nie dokonującymi w zajmowanym budynku jakichkolwiek zmian, a jedynie w związku ze zmianą treści umowy (k. 26, k. 42 akt adm.). Na dzień 14 lutego 2007 r. trzech odbiorców odmówiło podpisania zmienionych umów twierdząc, że nałożony na nich obowiązek montażu wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych jest niezgodny z obowiązującymi przepisami (k. 42 akt adm.). W przypadku osób, które odmówiły podpisania zmienionej umowy

powódka nadal świadczy usługi (k. 65 akt adm.). Natomiast w przypadku osób, które podpisały zmienione umowy, a nie zainstalowały zaworów w określonym w umowie terminie umowa została rozwiązana z dniem, w którym upłynął termin montażu (k. 65 akt adm.). Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w celu ustalenia stosowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne zasad montażu zaworów antyskażeniowych wystosował ankiety do 7 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych działających na terenie województwa (...) i (...), na podstawie których stwierdził, że tylko jedno przedsiębiorstwo nakłada na odbiorców niedokonujących zmian w budynku obowiązek montażu wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych (k. 66-86 akt adm.). Pozostałych 6 przedsiębiorców wskazało, iż obowiązek taki - zgodnie z obowiązującymi przepisami - spoczywa na odbiorcach, którzy dokonują zmian przebudowy budynku.

W § 8 ust. 1 wzorca umowy powódka zawarła między innymi postanowienie, zgodnie z którym „nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za ograniczenie, albo wstrzymanie dostaw wody bądź wstrzymanie odbioru ścieków wywołane:

- a) działaniem siły wyższej lub osób trzecich, za które Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności;
- c) brakiem wody w ujęciu;
- d) zanieczyszczeniem wody na ujęciu w sposób niebezpieczny dla zdrowia i życia;
- a) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych.” (k. 7-8 akt adm.).

Natomiast w § 10 ust. 1 i 2 wzorca umowy zapisano, iż „Odbiorca może domagać się od Przedsiębiorstwa obniżenia należności za dostarczoną wodę lub odprowadzanie ścieków w razie udowodnienia zawinionego pogorszenia jakości tych usług, uniemożliwiającego normalne z nich korzystanie. Obniżenie stanowić może do 10% należności za dostarczoną wodę lub odprowadzone ścieki w okresie trwania zakłócenia, określone proporcjonalnie do okresu rozliczenia należności” (k. 8 akt adm.). Powyższe warunki umowy nie podlegały negocjacom (k. 6-10, k. 94-105, k. 109 akt adm.).

Na terenie działania powódki odbiorcy usług pokrywają koszty podłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej - wykonania tzw. wcinki (k. 5 akt adm.). Koszty wykonania wcinki zależą od zakresu zleconych prac oraz miejsca realizacji włączenia. Koszt wykonania wcinki do sieci wodociągowej kształtuje się w przedziale od 54,06 zł do 1 000 zł natomiast do sieci kanalizacyjnej od 18,73 zł do 400 zł (k. 27 akt adm.). Powyższa należność nie znajduje odzwierciedlenia w „Taryfie dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków” (k. 27 akt adm.). W ocenie powódki, tzw. „wcinka” jest częścią inwestycji związanej z budową przyłącza (k. 27 akt adm.). Prezes UOKiK, w celu ustalenia, czy powódka przyznała sobie wyłączne prawo wykonywania podłączeń do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, wystosował zapytanie do 8 odbiorców Spółki (k. 115-120, k. 136-137, k. 141-144 akt adm.). Na podstawie udzielonych wyjaśnień pozwany ustalił, że odbiorcy mieli możliwość zlecenia wykonania na własny koszt podłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej innej firmie niż powodowa (k. 126, k. 133, k. 135, k. 140, k. 145, k. 156, k. 157, k. 158 akt adm.).

Odbiorcy usług na terenie działania powódki zobowiązani są do budowy przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych do miejsca włączenia do sieci, nawet wówczas, gdy sieć przebiega poza granicą ich nieruchomości (k. 170, k. 175 akt adm.).

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa. Stosownie do art. 131 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331) do postępowań wszczętych na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i nie zakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Zasadnie zatem w niniejszej sprawie zostały zastosowane przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000 r.

W świetle treści art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2005. Nr 244, poz. 2080 z późn. zm.) zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców. Art. 8 ust. 1 ustawy wprowadza zatem bezwzględny zakaz nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym, tj. pozycji, która umożliwi przedsiębiorcy zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez wykorzystanie możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów. Przedsiębiorca ma pozycję dominującą, jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie zawiera definicji legalnej „nadużywania pozycji dominującej”, tym niemniej otwarty katalog przykładów takich zachowań zawiera art. 8 ust. 2 ustawy.

Podkreślenia wymaga, że każdy przedsiębiorca korzysta z konstytucyjnej zasady wolności gospodarczej, z cywilistycznej zasady swobody umów i korzystając z tych zasad może stosować wszelkie dozwolone praktyki gospodarcze, które od strony przedmiotowej niewiele różnią się od zachowań innych przedsiębiorców działających w warunkach pełnej konkurencji. Praktyki mające postać nadużycia, o których mowa w art. 8 ustawy, to zachowania co do zasady legalne w obrocie gospodarczym, delegalizuje je natomiast szczególna pozycja rynkowa przedsiębiorcy dominującego, który ze względu na swoją znaczną przewagę nad innymi przedsiębiorcami może sobie pozwolić na działania nieracjonalne lub ekonomicznie nieuzasadnione. Przesłanką konieczną do stwierdzenia nadużycia pozycji dominującej jest ustalenie, że dany podmiot jest przedsiębiorcą posiadającym pozycję dominującą na określonym rynku relewantnym oraz, że dany przedsiębiorca nadużył swojej dominującej pozycji przez określone zachowanie, w szczególności przez jedno z zachowań wskazanych w art. 8 ust. 2 ustawy. W ocenie Sądu I instancji Prezes UOKiK prawidłowo ustalił rynek właściwy, zarówno w ujęciu produktowym – rynek zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków i w ujęciu geograficznym – rynek Gminy Miasta J.. Słusznie również pozwany przyjął, iż powodowa Spółka na wyodrębnionym geograficznie terenie (Gmina Miasta J.) prowadzi działalność w warunkach monopolu naturalnego. Niekwestionowane są także ustalenia, co do faktu, że na przedmiotowym rynku właściwym powódka posiada pozycję dominującą, jest bowiem wyłącznym dostawcą usług w zakresie zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków na obszarze Gminy. Powódka posiada zintegrowaną sieć wodociągowo-kanalizacyjną. Fakt posiadania urządzeń służących do dostarczania wody i odbioru ścieków oraz ich sieciowy charakter powoduje, że powódka jest tzw. monopolistą naturalnym i na rynku właściwym nie spotyka się z żadną konkurencją. Oferowane przez powódkę usługi nie posiadają substytutów, co skutkuje tym, że przedsiębiorca posiada niekwestionowaną pozycję dominującą. Powódka posiada zatem na przedmiotowym rynku właściwym siłę ekonomiczną, przy użyciu której może zapobiegać nie tylko efektywnej konkurencji, ale także działać w dużym stopniu niezależnie od zachowania swych kontrahentów, a w szczególności eksploatować swoją pozycję rynkową ich kosztem.

Sąd Okręgowy podzielił także twierdzenia Prezesa UOKiK, iż w omawianej sprawie zachodzą przesłanki do oceny działania powodowej Spółki pod kątem naruszenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, biorąc pod uwagę przesłankę zagrożenia naruszenia interesu publicznego.

Nadużywanie pozycji dominującej polega w szczególności na uzależnieniu zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, nie mającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy – stosownie do treści art. 8 ust. 2 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Dla stwierdzenia praktyki, o której mowa w powołanym przepisie konieczne jest spełnienie łącznie dwóch przesłanek: posiadania przez przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynku właściwym oraz uzależnienia przez tego przedsiębiorcę zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, nie mającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy. Jak to zostało wyżej ustalone powódka posiada pozycję dominującą na rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasta J., do rozstrzygnięcia pozostała jedynie kwestia, czy faktycznie nadużywa posiadanej przez siebie pozycji w sposób wskazany powyżej.

W § 6 pkt 7 wzorca umowy stosowanego przez powódkę „Umowa o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” zawarte jest postanowienie: „Odbiorca zobowiązuje się do zainstalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami w terminie do dnia 30 czerwca 2006 r.”. Zaś w § 6 pkt 7 drugiego z przedłożonych przez powodowe przedsiębiorstwo wzorców istnieje postanowienie o treści: „Odbiorca zobowiązuje się do zainstalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami”. Stosownie do § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z

dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 75, poz. 690 ze zm.) przepisy rozporządzenia stosuje się przy projektowaniu, budowie i przebudowie oraz przy zmianie sposobu użytkowania budynków oraz budowli nadziemnych i podziemnych spełniających funkcje użytkowe budynków, a także do związanych z nimi urządzeń budowlanych. Zgodnie natomiast z treścią § 113 ust. 4 w/w rozporządzenia instalacja wodociągowa powinna być zaprojektowana i wykonana w sposób zapewniający zaopatrzenie w wodę budynku, zgodnie z jego przeznaczeniem oraz spełniać wymagania określone w Polskiej Normie dotyczącej projektowania instalacji wodociągowych, która stanowi, że zespół zabezpieczający powinien być wbudowany w urządzenie lub powinien być zainstalowany na odprowadzaniu (podłączeniu) wody, tak aby zapewnić pełną ochronę wody pitnej przed zanieczyszczeniem. Treść powołanego przepisu jest jednoznaczna i wyznacza krąg osób zobowiązanych do zainstalowania antyskażeniowych zaworów zwrotnych. Jak zatem wynika z § 113 ust. 4 w/w rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, przepisy rozporządzenia mają zastosowanie wyłącznie w przypadku projektowania budynku.

Z materiału zgromadzonego w sprawie wynika, że powódka zawarła 1780 umów zawierających w/w postanowienia z odbiorcami niedokonującymi w zajmowanej nieruchomości jakichkolwiek zmian. Istotny jest fakt, iż umowy te zawierane były ze wszystkimi odbiorcami usług niedokonującymi w budynku jakichkolwiek zmian, a zatem bez względu na fakt, czy nastąpiła odbudowa, rozbudowa, nadbudowa, przebudowa, zmiana sposobu użytkowania nieruchomości, czy też nie. W ocenie Sądu I instancji, skoro powódka w umowach o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawieranych z podmiotami, które nie dokonują w budynku jakichkolwiek zmian, umieszcza wyżej cytowane postanowienia, a w przypadkach niektórych umów wyznacza nawet termin montażu zaworów antyskażeniowych, uznać należy, że uzależnia zawarcie tych umów od spełnienia przez odbiorcę świadczenia nie mającego rzeczowego lub zwyczajowego związku z umową. Sąd Okręgowy uznał, że uzależnianie przez powódkę zawarcia umowy o zaopatrzenie wodę i odprowadzanie ścieków z osobami, które nie dokonywały w budynku żadnych zmian, tj. odbudowy, rozbudowy, nadbudowy, przebudowy, zmiany sposobu użytkowania nieruchomości, od zainstalowania antyskażeniowego zaworu zwrotnego stanowi praktykę określoną w art. 8 ust. 2 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Uzasadnione było więc stwierdzenie przez Prezesa UOKiK w pkt I decyzji stosowania tej praktyki.

Zważyć należy, że zaprojektowanie i zainstalowanie zaworów antyskażeniowych w świetle w/w przepisów związane jest z przyłączeniem nieruchomości do sieci lub zmianą warunków przyłączenia. Z tych względów nieuprawnione jest uzależnianie podpisywania umów o dostawę wody od zainstalowania zaworów antyskażeniowych na istniejących już przyłączach.

Odnosnie zarzucanych powodowi praktyk określonych w pkt II, III i IV zaskarżonej decyzji należy wskazać, że dotyczą one naruszenia art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Zgodnie z przepisem nadużywanie pozycji dominującej polega w szczególności na narzucaniu przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści. Narzucanie uciążliwych warunków umowy musi mieć charakter przymusowy, wymuszony przez podmiot dominujący. Praktyka ta ma charakter eksploatacyjny, a jej istotą nie jest wpływanie na strukturę rynku, lecz uzyskiwanie korzyści kosztem innych podmiotów. W celu ustalenia, czy dany podmiot stosuje tę praktykę konieczne jest zatem wykazanie kumulatywnego spełnienia przesłanek: narzucania określonych warunków umów, uciążliwego charakteru tych warunków oraz uzyskiwania z tego tytułu nieuzasadnionych korzyści przez przedsiębiorcę. Jak już wyżej wskazano, powódka posiada pozycję dominującą na rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasta J.. Odnosząc się do drugiej przesłanki stwierdzić należy, że zgodnie z poglądami doktryny, ocena czy dany warunek może być uznany za nieuczciwy powinna być dokonywana każdorazowo na tle przepisów odrębnych regulujących dany rodzaj umowy, obowiązujących zwyczajów handlowych, a także z uwzględnieniem innych warunków negocjowanych lub uzgodnionych w danym stosunku umownym. Zakwestionowane przez pozwanego postanowienia znajdowały się w stosowanym przez powódkę wzorcu umowy „Umowa o zaopatrzenie wodę i odprowadzanie ścieków”. W § 8 ust. 1 w/w umowy znajdowało się postanowienie o następującej treści: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za ograniczenie, albo wstrzymanie dostaw wody, bądź wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: c) brakiem wody w ujęciu; d) zanieczyszczeniem wody na ujęciu w sposób niebezpieczny dla zdrowia i życia; e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych.” W § 10 „Umowy o zaopatrzenie w wodę

i odprowadzanie ścieków” zawarto postanowienie: „Odbiorca może domagać się od Przedsiębiorstwa obniżenia należności za dostarczoną wodę lub odprowadzanie ścieków w razie udowodnienia zawinonego pogorszenia jakości tych usług, uniemożliwiającego normalne z nich korzystanie. Obniżenie stanowić może do 10% należności za dostarczoną wodę lub odprowadzone ścieki w okresie trwania zakłócenia, określone proporcjonalnie do okresu rozliczenia należności”. W umowach o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków dostawca jednostronnie ustala warunki świadczenia tych usług. Odbiorca usługi ma natomiast prawo przyjąć warunki umowy, bądź też umowy nie zawrzeć. Stwierdzić zatem należy, że w umowach tego typu warunki umów nie są negocjowane. Wprawdzie powódka twierdziła, iż przypadki negocjacji umów zostały udokumentowane, jednakże nie powołała, ani też nie przedstawiła na tę okoliczność żadnych dowodów. Słusznie w zaskarżonej decyzji podniesiono, że przedmiotem działalności powodowej Spółki są dobra o charakterze powszechnym (woda i odbiór ścieków), niezbędne do funkcjonowania każdego gospodarstwa domowego, to uznać należy, że dając odbiorcy wybór pomiędzy zawarciem umowy a jej nie zawarciem, przedsiębiorca narzuca kontrahentowi jej treść. Z powyższego wynika, że warunki „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” stosowane przez powódkę, w tym warunki określone w § 8 ust. 1 oraz w § 10, są narzucane kontrahentom.

Sąd I instancji uznał także, że warunki określone w § 8 ust. 1 pkt c, d, f oraz w § 10 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” mają uciążliwy charakter. Stosownie do treści art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Z treści § 8 ust. 1 pkt c, d i f wynika, że powódka może zwolnić się z odpowiedzialności odszkodowawczej względem odbiorców w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania spowodowanego przerwami lub ograniczeniami w dostawie wody będącymi następstwem awarii sieci lub przerw w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych z przyczyny leżącej po jej stronie. Z § 8 ust. 1 pkt c, d i f nie wynika, że wyłączenie odpowiedzialności powódki dotyczy wyłącznie sytuacji mieszczących się w zakresie hipotezy art. 471 k.c. Słusznie podniósł pozwany, że sytuacje, w której całe ryzyko niezrealizowania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków w związku z awariami eksploatowanych przez Spółkę sieci wodnokanalizacyjnych oraz przerwami w zasilaniu tych urządzeń w energię elektryczną obciąża odbiorców tych usług, należy uznać za niedopuszczalną. Zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienie jest więc uciążliwe, gdyż może wprowadzać odbiorców w błąd, co do zakresu odpowiedzialności powódki, a tym samym co do możliwości dochodzenia od niej roszczeń odszkodowawczych w razie poniesienia szkód powstałych w wyniku zawinonego niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Tym samym uznać należało, że możliwość uniknięcia przez Spółkę odpowiedzialności z tytułu niewykonania bądź też nienależytego wykonania zobowiązania i wypłaty odbiorcom ewentualnie należnego im odszkodowania, w razie poniesienia szkód, stanowi nieuzasadnioną korzyść, jaką powódka może odnieść z tego tytułu.

W ocenie Sądu Okręgowego, również § 10 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” ma uciążliwy dla odbiorców charakter. Z postanowienia tego wynika, iż powódka ogranicza swoją odpowiedzialność za nienależyte wykonanie umowy do 10% wartości świadczenia, co skutkuje powstaniem po stronie odbiorcy usługi obowiązku uiszczenia opłaty pomniejszonej o tę wartość, pomimo że faktyczna wartość świadczenia przedsiębiorcy może być znacznie niższa. Zasadne jest stanowisko pozwanego, że w przypadku wadliwego świadczenia usługi drugiej stronie przysługuje upust cenowy w wysokości odpowiadającej utracie wartości przez to świadczenie, a udzielenie upustu ma na celu przywrócenie ekwiwalentności świadczeniu, które okazało się niezgodne z umową. Przedmiotowe postanowienie określające górną granicę upustów na poziomie nieprzekraczającym 10% należności za dostarczoną wodę lub odprowadzone ścieki w okresie trwania zakłócenia narusza zasadę ekwiwalentności świadczeń, zgodnie z którą zapłata przysługuje przedsiębiorcy proporcjonalnie do jakości i ilości dostarczonej usługi. Naruszenie wyżej wspomnianej zasady ekwiwalentności świadczeń stron umowy powoduje powstanie po stronie powodowego przedsiębiorstwa nieuzasadnionych korzyści. Powódka pobiera bowiem opłaty za wodę złej jakości w wysokości ustalonej dla dostaw wody lub odprowadzania ścieków odpowiadających wymogom. Sąd I instancji uznał więc, że § 8 ust. 1 pkt c, d i f oraz § 10 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” naruszają zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i 2 pkt ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a tym samym stanowią praktykę naruszającą konkurencję. Argumentacja powódki, że postanowienie jest stosowane w związku z § 45 regulaminu

dostarczania wody i odprowadzania ścieków uchwalonego przez Radę Miejską J. i stanowi prawo miejscowe, pozostaje bez znaczenia dla oceny postępowania powódki pod kątem naruszenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Należy bowiem wskazać, że stosowania praktyk ograniczających konkurencję może także dopuścić się gmina przez podjęcie przez jej radę uchwał, a także spółka komunalna wykonująca takie uchwały, jeżeli wyczerpane zostaną przesłanki ograniczające konkurencję. Powódka, jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością posiada osobowość prawną i jest podmiotem prawa autonomicznym w stosunku do Gminy, ponosi odrębną od Gminy odpowiedzialność za naruszenie przepisów prawa.

Czwarta z zarzucanych powodowej Spółce praktyk polega na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto J. polegające na narzucaniu uciążliwych warunków umów o przyłączenie do miejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej przynoszących narzucającemu nieuzasadnione korzyści w związku ze zobowiązaniem odbiorcy do wykonania na własny koszt części robót nie stanowiących - co do zakresu prac związanych z budową przyłącza, o którym mowa w art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm.), tj. wykonania wcinki do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz budowy części sieci wodociągowej i kanalizacyjnej od granicy nieruchomości do miejsca wykonania wcinki. Powódka posiada pozycję dominującą na rynku właściwym. Do rozstrzygnięcia pozostała jedynie kwestia - czy nadużywa posiadanej przez siebie pozycji w ten sposób, że narzuca uciążliwe warunki umów o przyłączenie do miejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej przynoszące jej nieuzasadnione korzyści. Warunki podłączenia do sieci i budowy fragmentu sieci od granicy nieruchomości do miejsca włączenia określone są w dokumencie „Warunki przyłączenia” lub w sporadycznych przypadkach w „Umowie przyłączenia”. Zaznaczenia wymaga, że w przypadku, gdy przyszły odbiorca nie przyjąłby narzuconych warunków przyłączenia zostałby pozbawiony możliwości podłączenia nieruchomości do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. § 31 Regulaminu obowiązującego na terenie Gminy Miasta J. wskazuje, iż to „Przedsiębiorstwo określa warunki przyłączenia”. Przyszły odbiorca usług nie ma zatem możliwości negocjowania warunków przyłączenia, natomiast ich nie przyjęcie skutkuje nie podłączeniem nieruchomości do sieci. Sąd Okręgowy uznał, że kwestionowane przez Prezesa UOKiK warunki umów zostały odbiorcom narzucone. Zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm.) realizację budowy przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci. Zgodnie zaś z art. 2 pkt 5 i 6 w/w ustawy przyłączy kanalizacyjne jest to odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku do granicy nieruchomości gruntowej. Natomiast przyłączy wodociągowe to odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym. Ustawodawca wyznaczył zatem granicę pomiędzy przyłączem a siecią, jako granicę nieruchomości odbiorcy. Z powyższych przepisów wynika zatem, że tzw. wcinka jest fragmentem sieci należącym do powódki. W ocenie Sądu I instancji własność wcinki jest zawsze związana z własnością sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, na której wcinka została zrealizowana. Włączenie zawsze było realizowane na sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej będącej własnością powódki. W momencie wykonania włączenia na sieci powstawała wcinka, będąca częścią składową sieci, a zatem własnością powodowego przedsiębiorstwa. Podobnie odcinek sieci od granicy nieruchomości do miejsca podłączenia stawał się automatycznie fragmentem sieci powódki. Odbiorca nie miał możliwości uzyskania własności wcinki i fragmentu sieci. Skoro sieć wodociągowa lub kanalizacyjna stanowi część składową gruntu, to wykonana na niej wcinka nie mogła podlegać obrotowi prawnemu i stać się własnością odbiorcy. Odbiorcy usług nie nabywali własności wcinki z tytułu jej wykonania i budowy fragmentu sieci. Z materiału zgromadzonego w sprawie wynika, że powódka nie zawierała żadnych umów, z których wynikałby zamiar przeniesienia własności wcinki i fragmentu sieci oraz jej przyjęcia przez odbiorców. Wykonując zatem wcinkę na majątku Spółki odbiorca usługi inwestował w cudzą własność. Wykonanie odcinka sieci od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca włączenia jest budową przez odbiorcę fragmentu sieci. Ten odcinek sieci nie jest przyłączem, ze względu na własność gruntu przez jaki przechodzi, staje się automatycznie własnością powódki. Z uwagi na fakt, iż powódka przyjęła, że jest właścicielem wciniek i w/w fragmentów sieci, koszty ich wykonania obciążały odbiorców usług. Powódka uzyskiwała zatem znaczne

przysporzenie majątkowe w związku z realizowaniem wcinki i fragmentów sieci od granicy nieruchomości do miejsca podłączenia z pieniędzy odbiorców na jej sieci. Takie rozwiązanie jest korzystne wyłącznie dla Spółki, a tym samym zachwiana została równowaga stron. Uciążliwości odbiorców usług powódki polegały na obowiązku ponoszenia nakładów na budowę wcinek, których nie powinni oni byli ponosić. Ponadto, odbiorcy usług zobowiązani byli do ponoszenia nakładów na budowę odcinków sieci od granicy nieruchomości do miejsca podłączenia oraz konieczności inwestowania w majątek powodowej Spółki, co również świadczy o uzyskiwaniu korzyści przez powódkę kosztem odbiorców i uciążliwości tych obowiązków. Sąd Okręgowy uznał, że powódka niewątpliwie narzuca uciążliwe warunki umów o przyłączenie do miejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, przynoszące jej nieuzasadnione korzyści, w związku ze zobowiązaniem odbiorców do wykonania na własny koszt części robót nie stanowiących prac związanych z budową przyłącza, tj. wykonania wcinki do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz budowy części sieci wodociągowej i kanalizacyjnej od granicy nieruchomości do miejsca wykonania wcinki, co narusza zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ocenie Sądu I instancji, słusznie Prezes UOKiK uznał w zaskarżonej decyzji, iż powódka stosuje praktyki ograniczające konkurencję naruszające zakaz określony w art. 8 ust. 2 pkt 4 i 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W konsekwencji zaistniały podstawy do nałożenia na powódkę kary pieniężnej na podstawie art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Sąd Okręgowy uznał, że nałożona kara uwzględnia w prawidłowy sposób okoliczności stwierdzonego naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Uwzględnił okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Nałożona kara pieniężna stanowi zaledwie 0,05% wartości przychodów powódki za 2007 r. i stanowi jedynie 0,1% przychodu z działalności Spółki osiąganego z dostarczania wody i odbioru ścieków. Prezes UOKiK mógł, stosownie do treści art. 101 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, wymierzyć powódce karę pieniężną w wysokości do 10% przychodu ukaranego przedsiębiorcy. W ocenie Sądu I instancji niski wymiar przedmiotowej kary pieniężnej, a także sytuacja finansowa powódki oraz osiągnięte przez nią dochody pozwalają na uiszczenie kary bez uszczerbku dla aktywów przedsiębiorstwa i prowadzonej działalności. Zmniejszenie wysokości kary, zdaniem Sądu Okręgowego, stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi sankcji za niezastosowanie się powódki do bezwzględnie obowiązujących wymagań prawa, jak również represyjno-wychowawczymi, zmierzającymi do wymuszenia na ukaranym przedsiębiorstwie przestrzegania reguł prawnych w przyszłości.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie znajdując podstaw do uwzględnienia, oddalił wniesione odwołanie na podstawie art. 479^{31a} § 1 k.p.c.

Od wyroku z dnia 15 stycznia 2009 r. apelację złożyła powodowa Spółka. Skarżąca zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego,

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 8 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów przez jego zastosowanie w przedmiotowej sprawie w sytuacji, gdy powód nie stosował praktyk ograniczających konkurencję polegających na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto J. oraz nie narzucał uciążliwych warunków umów przynoszących nieuzasadnione korzyści,

-.

- § 2 ust. 1 oraz § 113 ust. 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, przez przyjęcie, że zarówno obowiązek, jak i czas zainstalowania antyskażeniowych zaworów zwrotnych może wynikać jedynie z tych przepisów,
- § 13 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych, przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy

przepis ten określa, że warunki i sposób użytkowania urządzeń technicznych i instalacji nie mogą powodować pogorszenia właściwości użytkowych czynnika dostarczanego za pomocą tych urządzeń i instalacji,

- art. 2 pkt. 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków przez ich błędną interpretację polegającą na przyjęciu, że przyłącze wodociągowe i kanalizacyjne w każdym przypadku kończy się na granicy nieruchomości odbiorcy,
- § 122 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie przez jego niezastosowanie przy ustalaniu jaki odcinek jest przyłączem kanalizacyjnym.

Powołując powyższe zarzuty powodowa Spółka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23 lipca 2008 r. i uznanie, że opisane w tej decyzji działania nie stanowią praktyk ograniczających konkurencję oraz zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd II instancji uznając trafność ustaleń faktycznych i słuszność oceny prawnej dokonane przez Sąd Okręgowy, przyjmuje je za własne. Zarzuty sformułowane w apelacji są chybione.

Strona powodowa nie kwestionuje ustaleń i ocen dotyczących interesu publicznego, rynku właściwego oraz swojej pozycji dominującym na rynku właściwym, co czyni zbędnym ponawianie wywodów w tym zakresie. Skarżąca zarówno w odwołaniu od decyzji Prezesa UOKiK z dnia 23 lipca 2008 r., jak i w apelacji od wyroku wydanego wskutek rozpoznania odwołania kwestionuje pozostałe przesłanki konieczne do zastosowania art. 8 ust. 1 i 2 pkt 4 i 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Zdaniem Sądu odwoławczego, trafnie uznał Sąd Okręgowy, że spełnione zostały wszystkie warunki do uznania opisanych w decyzji zachowań powódki za praktyki ograniczające konkurencję, a tym samym zaskarżona decyzja jest prawidłowa.

Odnosząc się do punktu pierwszego decyzji, słusznie Sąd I instancji przyjął, że nie istnieją regulacje prawne, które uprawniałyby powodową Spółkę do przedstawiania odbiorcom usług umów, które nakazują im instalowanie i utrzymanie wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych, w sytuacjach, które nie są opisane w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego budowa gramatyczna powołanego przepisu oraz znaczenie użytych w nim słów pozwalają tylko na jeden bezwzględnie ścisły i określony sposób jego zrozumienia. Zatem § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. pozwala na stosowanie niniejszej regulacji wyłącznie przy projektowaniu, budowie i przebudowie oraz przy zmianie sposobu użytkowania budynków oraz budowli naziemnych i podziemnych. W konsekwencji normatywne uzasadnienie dla obowiązku instalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych - § 113 ust. 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. - dotyczy wyłącznie wyżej wymienionych sytuacji, nie dotyczy natomiast budynków oraz budowli naziemnych i podziemnych, które nie są „nowopowstającymi” oraz, których nie przebudowywano lub nie zmieniano sposobu ich użytkowania. Z niekwestionowanych ustaleń faktycznych wynika zaś, że powódka zawarła 1780 umów zawierających postanowienia zobowiązujące odbiorców do instalowania i utrzymania wodociągowych antyskażeniowych zaworów zwrotnych, którzy nie dokonali w zajmowanych budynkach jakichkolwiek zmian. Zdaniem skarżącej jej zachowanie uprawnia § 13 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych, tj. warunki i sposób użytkowania urządzeń technicznych i instalacji nie może powodować pogorszenia właściwości użytkowych czynnika dostarczanego za pomocą tych urządzeń i instalacji. Cytowany przepis, uwzględniając chociażby jego stosunek logiczny do omówionych już przepisów rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. i daty wydania obu aktów prawnych, nie uzasadnia wniosków przedstawionych w apelacji. § 13 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. jest normą wcześniejszą i reguluje ogólne warunki użytkowania budynku, natomiast § 2 ust. 1 i § 113 ust. 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. są regulacjami późniejszymi i dotyczą także warunków technicznych użytkowania budynków,

lecz jednocześnie precyzyjnie wskazują adresatów norm, zawężając ich krąg. Konsekwencją powyższego jest zatem wniosek, że § 13 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r., ze względu stosunek logiczny omawianych regulacji, nie może być podstawą do wykładni rozszerzającej § 2 ust. 1 i § 113 ust. 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. Tym samym wniosek zarówno Prezesa UOKiK, jak i Sądu I instancji, że zaprojektowanie i zainstalowanie antyskażeniowych zaworów zwrotnych związane jest z budową budynku, zmianami jego substancji lub przeznaczenia, co oznacza, że obowiązek ten jest związany funkcjonalnie i rzeczowo z przyłączeniem nieruchomości do sieci (projektowanie, budowa) lub zmianą warunków przyłączenia (przebudowa, zmiana sposobu użytkowania) i wyłącznie wówczas zasadne jest jego egzekwowanie. Sytuacje, w których uzależniane jest podpisanie umów o dostawę wody od zainstalowania antyskażeniowych zaworów zwrotnych na już istniejących przyłączach, przy braku zmian substancji budynku lub jego przeznaczenia, stanowią praktykę określoną w art. 8 ust. 2 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów – uzależnianie zawarcia umowy od spełnienia przez odbiorcę świadczenia nie mającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy.

Kolejny punkt decyzji (II) opisuje zachowanie powodowej Spółki, które trafnie zostało zakwalifikowane jako narzucanie przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów przynoszących mu nieuzasadnione korzyści - art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Treść odwołania i następnie apelacji może nasuwać wniosek, iż skarżąca nie do końca rozumie logikę wywodów zawartych w uzasadnieniu zarówno decyzji, jak i wyroku. § 8 ust. 1 umowy o zaopatrzenie wodę i odprowadzanie ścieków stanowi m. in. „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za ograniczenie, albo wstrzymanie dostaw wody, bądź wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: c) brakiem wody w ujęciu; d) zanieczyszczeniem wody na ujęciu w sposób niebezpieczny dla zdrowia i życia; e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych.” Cytowane sformułowanie postanowienia umowy skutkuje istotnym ograniczeniem odpowiedzialności skarżącej wobec odbiorcy za niewykonanie/nienależyte wykonanie umowy, tj. szerszej niż zakreślone art. 471 k.c. możliwości egzoneracji dłużnika. Zgodnie bowiem z powołanym przepisem dłużnik może wykazać, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi on odpowiedzialności. Dłużnik odpowiada natomiast za niezachowanie należytej staranności, co oznacza, że za winę w postaci niedbalstwa (tym bardziej za winę umyślną). Wykładnia wynikająca z redakcji i literalnego brzmienia postanowienia umowy (ta metoda wykładni ma zastosowanie z uwagi na nienegocjacyjny sposób zawierania analizowanej umowy) uwalnia zaś powodową Spółkę od odpowiedzialności za niewykonanie/nienależyte wykonanie świadczenia również w sytuacji, gdy wyniknie to z niedochowania przez skarżącą należytej staranności. Przykładowe sytuacje, w których zgodnie z zasadami odpowiedzialności kontraktowej Spółka byłaby zobowiązana do wypłaty odbiorcom usług odszkodowania, a omawiane postanowienie umowy ją od tej odpowiedzialności uwalnia, zostały zobrazowane w uzasadnieniu decyzji oraz wyroku, co czyni zbędnym ich ponowne przedstawianie. Nie budzi rozsądnych wątpliwości, że wyłączenie odpowiedzialności odszkodowawczej w przypadku przerw w dostawie wody i odprowadzaniu ścieków spowodowane brakiem wody w ujęciu, zanieczyszczeniem wody na ujęciu w sposób niebezpieczny dla zdrowia i życia, przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych, w sytuacjach nie będących następstwem okoliczności, za które powódka nie odpowiada, jest dla Spółki korzystne. Uprawnia bowiem ograniczenie odpowiedzialności odszkodowawczej za niewykonanie/nienależyte wykonanie umowy, co należy uznać za nieuzasadnioną korzyść i jednocześnie za uciążliwy warunek dla odbiorcy świadczenia.

Kolejny punkt decyzji (III) również opisuje zachowanie powodowej Spółki, które trafnie zostało zakwalifikowane jako narzucanie przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów przynoszących mu nieuzasadnione korzyści - art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Z § 10 umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków wynika, iż powódka ogranicza swoją odpowiedzialność za nienależyte wykonanie umowy do 10% wartości świadczenia. Trafnie Sąd I instancji uznał, że przedmiotowe postanowienie określające górną granicę upustów na poziomie nieprzekraczającym 10% należności za dostarczoną wodę lub odprowadzone ścieki w okresie trwania zakłócenia narusza zasadę ekwiwalentności świadczeń, zgodnie z którą zapłata przysługuje przedsiębiorcy proporcjonalnie do jakości i ilości dostarczonej usługi. Istotą bowiem stosunków cywilnoprawnych jest ekwiwalentność świadczeń, czyli nie może zachodzić dysproporcja między wzajemnymi świadczeniami kontrahentów. Określenie maksymalnej wielkości upustu, o jaką opłata wnoszona przez odbiorcę usług może zostać obniżona, w sytuacji, gdy wysokość

ta jednocześnie nie została uzależniona od ilości zużytej przez odbiorcę wody o pogorszonej jakości, niewłaściwym ciśnieniu i ilości nieodebranych ścieków, prowadzi – co oczywiste - do naruszenia zasady ekwiwalentności świadczeń na niekorzyść odbiorcy usług powodowego Przedsiębiorstwa, o charakterze dla tego odbiorcy uciążliwym. W każdym przypadku zawinonego pogorszenia usług (dostarczania wody, odprowadzania ścieków) należność za usługę powinna zostać obniżona proporcjonalnie do różnicy pomiędzy jakością wody, do dostarczania której powódka jest zobowiązana a jakością wody faktycznie dostarczanej, a w przypadku pogorszenia jakości usług odbioru ścieków upust powinien zostać wyliczony proporcjonalnie do okresu, w jakim nastąpiło świadczenie usługi o obniżonym standardzie.

Punkt IV decyzji także opisuje zachowanie powodowej Spółki, które trafnie zostało zakwalifikowane jako narzucanie przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów przynoszących mu nieuzasadnione korzyści - art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Dotyczy bowiem zobowiązania odbiorcy do wykonania na własny koszt części robót nie stanowiących - co do zakresu prac związanych z budową przyłącza, o którym mowa w art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm.), tj. do wykonania wcinki do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz budowy części sieci wodociągowej i kanalizacyjnej od granicy nieruchomości do miejsca wykonania wcinki. Sąd odwoławczy podziela wykładnię art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków dokonaną przez Sąd Okręgowy sprowadzającą się do wniosku, że ustawodawca wyznaczył granicę pomiędzy przyłączem a siecią, jako granicę nieruchomości odbiorcy. Jednoznaczne jest bowiem brzmienie art. 2 pkt 5 i 6 w/w ustawy: przyłącze kanalizacyjne jest to odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku do granicy nieruchomości gruntowej; przyłącze wodociągowe to odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym. Definicje przyłączy sformułowane w wyżej powołanym przepisie determinują koszty przyłączenia, które ponoszone przez podmioty przyłączane. Przyłącze kanalizacyjne to - w razie braku studzienki – odcinek przewodu między granicą nieruchomości gruntowej a budynkiem podmiotu przyłączanego. Wbrew zatem stanowisku skarżącej definicja instalacji kanalizacyjnej zamieszczona w § 122 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, tj. w rozporządzeniu wykonawczym do innej ustawy, nie może podważać woli ustawodawcy wyrażonej w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. (por. uchwała SN z dn. 13.09.2007 r., III CZP 79/07). Ponadto w rozporządzeniu tym mowa jest o „instalacji” a nie o „instalacji wewnętrznej”, co wskazuje na różną treść obydwu użytych pojęć, a w szczególności na to, że „instalacja” w rozumieniu rozporządzenia składa się z instalacji wewnętrznej (w budynku) i zewnętrznej (poza budynkiem), tych elementów skarżąca nie zauważa formułując zarzuty apelacji. Podobnie definicji instalacji nie można poszukiwać w publikacjach, których celem jest wyłącznie omówienie techniczne danego zagadnienia. Poprawnie także wskazał Sąd I instancji na regulację art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, zgodnie z którym realizację budowy przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci. W konsekwencji trafnie uznał Sąd I instancji, że tzw. wcinka jest fragmentem sieci należącym do powódki, własność wcinki jest zawsze związana z własnością sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, na której wcinka została zrealizowana. Włączenie jest więc realizowane na sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej będącej własnością powódki. Odcinek sieci od granicy nieruchomości do miejsca wykonania włączenia nie jest już przyłączem, uwzględniając wyżej cytowane i omówione definicje przyłączy, jest fragmentem sieci. W konsekwencji odbiorca usług wykonując odcinek sieci od granicy nieruchomości przyłączanej do miejsca włączenia i samo włączenie „inwestuje” w cudzą własność, ten fragment sieci jest bowiem przedmiotem własności powodowego Przedsiębiorstwa, które to Przedsiębiorstwo tym samym uzyskiwało nieuzasadnioną korzyść, będącą wynikiem narzuconych odbiorcy usług uciążliwych warunków umowy.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania odwoławczego postanowiono stosownie do treści art. 98 § 1 i 2 k.p.c.